

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 20

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20**О - 59****УДК: 37: 371: 372: 373: 378****Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:** Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 20. — Рівне: РДГУ, 2002. — 140 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор** доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 28.02.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

й особистісне навчання, яке мотивується цілями на рівні індивідуальності. Тобто, організовуючи процес навчання, керівник не тільки передає учасникам основи знань закономірностей колективної гри на музичних інструментах, але також вкладає в цю інформацію своє особистісне розуміння, надає знанням своєї індивідуальності. Передача, “трансляція” індивідуальності від керівника учасникам є найважливішою стороною виховання в дитячому музично-аматорському об’єднанні, формування особистісного ставлення дітей до національної музичної спадщини.

Дослідження показало, що з підвищенням рівня музичної діяльності відбувається консолідація аматорського об’єднання, підвищується ступінь опосередкування міжособистісних відносин змістом предметної діяльності, виникають передумови для переходу об’єднання на більш високий рівень, показником якого виступають сформовані всередині об’єднання шкали художніх цінностей та соціальна активність учасників, у якій ці цінності реалізуються.

Отже виховний процес в групових формах музично-аматорської спрямованості може бути ефективним тільки в тому разі, коли для учасників об’єднання діяльність керівника виступає як органічна складова частина їхньої спільної творчості. Коли відносини між керівником та учасниками опосередковуються не змістом педагогічного впливу, а змістом спільної предметної діяльності. Виступаючи суб’єктом колективного музикування, учасник об’єднання в процесі її реалізації вступає у певні стосунки, впливає на них, водночас являючись об’єктом такого впливу. В цьому разі рівень спільної діяльності, міра опосередкування міжособистісних відносин змістом предметної (художньо-практичної) діяльності, що здійснюється, і, отже, стадії сформованості колективу як субкультурної спільності зумовлюють ступінь та характер взаємовпливу учасників аматорського музичного об’єднання в процесі навчально-творчої діяльності, виступаючи умовами оптимізації цілеспрямованого організованого процесу засвоєння азів музичного мистецтва дітьми. Тільки спільна діяльність на рівні співтворчості і створює педагогічні ситуації, завдяки яким взаємодія зумовлює взаємовплив, результатом чого відбувається опанування цінностями національної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Психология искусства. – М., 1987. – 675 с.
2. Джидар’ян І. А. Творчі колективи в мистецтві. – В кн.: Колектив і особистість. – М., Наука, 1975. – С. 205.
3. Ратников В. П. Колектив як соціальна спільність. – М., МДУ. – 1978. – С. 102-120.
4. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. – М., 1976. – 416 с.
5. Русанова Л. П. Целенаправленность в деятельности руководителя и участников самодеятельного художественного коллектива: Дис.... канд.пед.наук. – Л., 1984. – 190 с.

Одержано редакцією 7.02.2002 р.

УДК: 378. 015

М. С. ЯНЦУР

РОЛЬ І ЗМІСТ КУРСУ “ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ” У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

В умовах переходу нашої країни до ринкових відносин в усіх сферах економіки значно зростає роль людського фактора у трудовій діяльності. Тому підготовка школярів до такої діяльності повинна відбуватися у відповідності з психофізіологічними основами організації та управління процесом трудового та професійного навчання на всіх його рівнях. Психофізіологія трудової діяльності дозволяє прогнозувати результати праці учнів та оптимізувати керівництво нею під час виконання конкретної роботи. Все це дозволяє вчителю найкращим чином пристосувати учнів до конкретної праці в умовах навчальних кабінетів, майстерень, лабораторій, сільськогосподарських ділянок, цехів, дільниць тощо, що оптимізує процес формування у них загально-трудова, спеціальних вмінь і навичок та професійної спрямованості особистості. Тому значимість знань і вмінь з психофізіології трудової діяльності для вчителя трудового навчання безперечна. На це неодноразово в своїх працях вказували

відомі вчені: Ю.З. Гільбух [1], Б.А. Душков [2], Є.О. Клімов [4], О.С.Косілов [5], Г.С. Костюк [6], Е.О. Мілерян [9], В.О.Поляков [3] Д.О. Тхоржевський [11], В.В. Чебишева [12] та інші.

Частково основи психофізіології трудової підготовки школярів розглядалися в курсі методики трудового навчання [3; 7; 8]. Але цього було недостатньо і тому в період реформування шкільної освіти у 80-х роках ХХ століття вперше до навчальних планів підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін і праці було введено відповідний навчальний предмет [10]. Потім, у 90-х роках минулого століття, він був вилучений, що негативно вплинуло на рівень організації праці учнів в процесі трудового навчання, про що свідчать результати наших спостережень під час проходження педагогічних практик студентів у школі. Тому, враховуючи попередній досвід викладання даної дисципліни та спираючись на останні наукові досягнення в галузі психофізіології та психології праці нами було розроблено зміст відновленого курсу “Психофізіологічні основи трудової підготовки школярів”.

Метою даного курсу є підготовка майбутніх вчителів трудового навчання до свідомого забезпечення науково організованої праці школярів з урахуванням психофізіологічних процесів, які проходять в організмі людини при виконанні відповідної роботи. Предметом курсу є теоретико-емпіричні основи психофізіології трудової діяльності людини, трудового і професійного навчання учнів та діяльності вчителя трудового навчання.

Виходячи з кваліфікаційної характеристики вчителя трудового навчання в нього при вивченні цього курсу повинні бути сформовані наступні **знання**: предмету і завдань курсу, комплексного розуміння особистості у трудовій діяльності; психологічних основ трудової діяльності, її структури, принципів, рівнів і типів її аналізу; методів вивчення трудової діяльності; психофізіологічних вимог до організації праці учнів; психологічних основ трудового і професійного навчання, суті, структури, процесу формування і розвитку технічних та професійних здібностей; психологічних особливостей діяльності вчителя трудового навчання.

Набуті знання дозволяють в процесі лабораторних занять та практик сформувані **вміння**: вивчати психофізіологічні і функційні стани, особливості, види та операції психічних процесів, спеціальні та технічні здібності, типологічні особливості нервової системи школярів за допомогою різних методів; складати психофізіологічну характеристику учня; визначати психофізіологічні характеристики та професійно значимі властивості вчителя трудового навчання; аналізувати результати праці учнів та розробляти дидактичні засоби, які підвищують якість і продуктивність трудової діяльності школярів.

Спираючись на завдання курсу та враховуючи те, що дана дисципліна є професійно-орієнтованою і ґрунтується на загальній, віковій та педагогічній психології, було визначено наступні її теми: 1.Предмет і характеристика курсу; 2. Комплексне розуміння особистості у трудовій діяльності; 3. Психологічні основи трудової діяльності; 4. Основи психомоторики людини; 5. Принципи, рівні і типи дослідження трудової діяльності; 6. Методи дослідження трудової діяльності; 7. Психофізіологічний аналіз трудової діяльності; 8. Психофізіологічні вимоги до організації праці школярів; 9. Психологічні основи трудового і професійного навчання; 10. Психологічні основи формування і розвитку технічних і професійних здібностей; 11. Психологічні особливості діяльності вчителя трудового і початкового професійного навчання.

Змістовне наповнення кожної теми проводилось нами за допомогою контент-аналітичного відбору елементів курсу, спираючись при цьому на загальноприйняті дидактичні принципи і правила. Не деталізуючи технологію процесу побудови змісту даного курсу наводимо опис визначених тем.

1. Предмет і характеристика курсу.

Коротка характеристика курсу “Психофізіологічні основи трудової підготовки школярів”. Предмет, завдання і зміст курсу, його значення у справі підготовки вчителя трудового і початкового професійного навчання в умовах реформування системи освіти.

Психофізіологія праці – наукова основа вдосконалення і організації праці в сучасних умовах виробництва. Методологічні основи психофізіології праці. Роль вітчизняних вчених у розвитку психофізіології людини. Взаємозв’язок психофізіології з іншими науками.

2. Комплексне розуміння особистості у трудовій діяльності.

Поняття особистості у сучасній психології. Особистість, як системний об'єкт дослідження. Історичний аспект генезису концепцій особистості з точки зору психофізіології людини. Функціонально-динамічна структура особистості: характеристика підструктур та їх взаємозв'язок. Основні поняття складових структури особистості. Психодіагностика підструктур особистості та її значення для вирішення завдань психофізіології праці.

3. Психологічні основи трудової діяльності.

Суть і характеристика трудової діяльності: суб'єкт і об'єкт праці. Науковий, практичний і гуманістичний аспекти трудової діяльності. Структура трудової діяльності та її елементи: окрема діяльність, цілі, мотиви, дії, операції, прийоми, навички, психічні акти, вчинки. Дії, їх психологічна структура, види: орієнтовні, виконавські, коректувальні, завершальні; вольові, мнемічні, психомоторні, розумові, емоційні. Ознаки та рівні аналізу суб'єкта і об'єкта праці.

4. Основи психомоторики людини.

Суть психомоторики. Робочі рухи та їх характеристики: механічні, фізіологічні, психологічні. Класифікація робочих рухів: основні, виправні, додаткові, аварійні, зайві, помилкові. Сенсомоторні процеси та їх характеристика: сенсорне і моторне поле; психічні акти – реакції, координації, час реакції. Види реакцій: проста, складні – розрізнення, вибору, переключення, на рухомий об'єкт, слідування. Латентний час реакції.

Ідеомоторні та емоційно-моторні процеси людини, їх характеристики. Фактори напруженості у праці та навчанні.

5. Принципи, рівні і типи дослідження трудової діяльності.

Загальні принципи дослідження трудової діяльності: поетапність, цілеспрямованість, селективність, структурованість, ієрархічність, багаторівневність та інші. Системний підхід до вивчення трудової діяльності. Загальна схема дослідження трудової діяльності людини. Рівні аналізу трудової діяльності: нормативно-параметричний, морфологічний та функціональний. Типи вивчення трудової діяльності: інформаційний, орієнтовно-діагностичний, конструктивний, методичний, психодіагностичний. Створення програми психофізіологічного вивчення людини у трудовій діяльності та формулювання психофізіологічного заключення.

6. Методи дослідження трудової діяльності.

Класифікація методів та їх взаємозв'язок. Основні вимоги до використання методів в процесі дослідження трудової діяльності: об'єктивність, надійність, адекватність завданням. Організаційні методи: порівняльний, лонгітюдний, комплексний. Методи збору емпіричних даних: спостереження (хронометраж), опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), вивчення документації, біографічний, аналіз продуктів діяльності, трудовий, експеримент (виробничий, лабораторний). Методи обробки емпіричних даних: якісний і кількісний аналіз інформації: експертна оцінка, порівняльний аналіз даних, аналіз помилок, аварій, травм, статистичний аналіз, графічний аналіз. Інтерпретаційні методи: системно-структурний аналіз, функціонально-структурний аналіз (макро- і мікроаналіз).

Методи вивчення робочих рухів і трудових процесів: циклографія і кіноциклографія, електроенцефалографія, електроміографія, мовна відповідь та інші.

Послідовність використання комплексу методів при дослідженні трудової діяльності.

7. Психофізіологічний аналіз трудової діяльності.

Трудова діяльність – головна, провідна діяльність людини. Вплив праці на розвиток психофізіологічних характеристик людини. Психофізіологічні особливості працездатності і втоми. Рівні працездатності і фактори втоми. Фізіологічне обґрунтування режиму праці і відпочинку. Психологічні ритми (біоритми: добові, місячні і т. п.), їх значення для трудової діяльності людини. Образ дії.

Сенсорно-руховий апарат людини. Рефлекторне кільце. Перенос та інтерференція.

Прояв вікових психофізіологічних особливостей людини в процесі праці та їх вплив на засвоєння трудових дій. Індивідуальний стиль діяльності в залежності від типологічних властивостей нервової системи людини.

8. Психофізіологічні вимоги до організації праці школярів.

Поняття наукової організації праці. Трудова мета, її роль в організації праці, значення мотивації і вольової діяльності для організації і управління трудовим процесом. Роль прогнозування у розробці цілей трудової діяльності.

Загальна характеристика праці і трудової діяльності учнів школи в сучасних умовах трудового і початкового професійного навчання. Психофізіологічні особливості підготовки школярів до праці в умовах ринкових відносин.

Вимоги до організації учнівського самоврядування у суспільно-корисній продуктивній праці. Врахування вікових та фізіологічних особливостей учнів при організації такої праці.

9. Психологічні основи трудового і професійного навчання.

Загальна психологічна характеристика процесу навчання. Фазовий характер навчальної діяльності. Суть і характеристика трудових і професійних знань. Структура процесу пізнання і формування технічних та трудових знань.

Навички, їх суть і види. Закономірності процесу формування навичок. Крива вправ. Етапи процесу формування рухових навичок. Загальний закон формування і переносу навичок. Принципи побудови тренувального процесу: програмування тренувальних вправ, використання тренувальних пристроїв. Психологічна характеристика інструктажу в формуванні рухових навичок.

Характеристика і структура умінь. Етапи і умови формування трудових умінь. Майстерність як вищий рівень розвитку професійних умінь.

Професійні звички, їх суть та структура. Формування професійних звичок. Шляхи усунення шкідливих звичок у професійній діяльності.

10. Психологічні основи формування і розвитку технічних і професійних здібностей.

Психологічна сутність здібностей. Класифікація здібностей. Структура технічних здібностей, методи їх вивчення. Формування та розвиток технічних здібностей.

Характеристика професійних здібностей. Види професійних здібностей та процес їх вивчення. Формування професійних здібностей школярів.

11. Психологічні особливості діяльності вчителя трудового і початкового професійного навчання.

Професіограма вчителя трудового і початкового професійного навчання. Особливості психологічної структури педагогічної діяльності. Професійно важливі якості вчителя трудового і початкового професійного навчання. Основні функції вчителя: загальнопедагогічні (інформаційна, мобілізаційна, орієнтаційна, розвивальна), загальнотрудові (дослідницька, конструктивна, організаційна, комунікативна) і технічна.

Психологічні особливості діяльності вчителя в управлінні трудовою підготовкою школярів. Вплив особистості вчителя на розвиток учнів. Особливості стосунків учителя і школярів у процесі трудової підготовки. Психологічні основи педагогічної етики і такту в процесі трудової підготовки учнів.

В процесі вивчення даного курсу передбачено виконання ряду лабораторних робіт, орієнтовний перелік яких наводимо нижче:

1. Вивчення психофізіологічного стану людини в процесі трудової діяльності.
2. Оцінка функційних станів працюючої людини.
3. Вивчення особливостей, видів та операцій психічних процесів школярів.
4. Вивчення темпераменту особистості та його основних властивостей.
5. Дослідження окоміру людини.
6. Вивчення спеціальних і технічних здібностей учнів.
7. Дослідження просторової уяви учнів.
8. Дослідження психофізіологічних якостей людини за допомогою апаратурних методик.
9. Складання психофізіологічної характеристики учня (виконується самостійно у позааудиторний час).
10. Проведення хронометражного спостереження за трудовою діяльністю школяра (виконується самостійно під час неперервної навчальної педпрактики).
11. Вивчення психофізіологічної характеристики вчителя трудового навчання.
12. Визначення професійно значимих властивостей вчителя трудового і початкового професійного навчання.
13. Проведення аналізу результатів трудової діяльності школярів.
14. Розробка дидактичних засобів, які підвищують якість і продуктивність праці школярів.

Вивчення даного курсу повинно відбуватися після загальної, вікової та педагогічної

психології, але до читання дисципліни “Теорія і методика трудового навчання”. Тому його необхідно вивчати в V чи VI семестрі, паралельно з неперервною навчальною педагогічною практикою, під час якої студенти проводять дослідження психофізіологічних станів та психічних процесів школярів. На вивчення цього курсу рекомендується виділити 1 кредит (54 години). Безпосередній розподіл цих годин за видами занять проводиться кафедрою і затверджується радою факультету. Частина лабораторних робіт виконується студентами самостійно. Вивчення курсу завершується заліком після здачі складеної психофізіологічної характеристики на конкретного учня, яка розробляється на основі даних, отриманих при дослідженні і аналізі психофізіологічних станів та психічних процесів цього школяра в процесі трудового навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гильбух Ю. З., Верещак Е. П. Психология трудового воспитания школьников. – К.: Рад. школа, 1987. – 255 с.
2. Душков Б. А. Индустриально-педагогическая психология. – М.: Просвещение, 1987. – 208 с.
3. Казакевич В.М., Поляков В.А., Ставровский А.Е. Основы методики трудового обучения /Под ред. В.А.Полякова. – М.: Просвещение, 1983. – 192 с.
4. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы. – Казань: Изд-во КГУ, 1969. – 278с.
5. Косилов С.А., Леонова Л.А. Физиологические основы режима труда подростков. – М.: Медицина, 1967. – 140 с.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
7. Лында А.С. Методика трудового обучения. – М.: Просвещение, 1977. – 231 с.
8. Методика трудового обучения и общетехнических дисциплин. /А.С.Лында, Е.И.Бланк, А.Г.Дубов и др. ; Под ред. Д.А.Тхоржевского. – М.: Просвещение, 1982. – 286 с.
9. Милерян Е. А. Психология формирования политехнических общетрудовых умений. – М.: Педагогика, 1973.
10. Психофизиологические основы трудовой и профессиональной подготовки школьников /Составители М.Г. Козак, А.М. Куверталов, В.Ф. Чирков, И.Н. Яровой: Программы педагогических институтов (Для специальности № 2120 “Общетехнические дисциплины и труд”). – М.: Просвещение, 1986. – 12 с.
11. Тхоржевський Д. О. Методика трудового та професійного навчання. Частина II. Загальні засади методики трудового навчання. – К.: МПУ ім. М.П.Драгоманова, 2000. – 224 с.
12. Чебышева В. В. Психология трудового обучения. – М.: Высшая школа, 1983. – 239 с.

Одержано редакцією 15.02.2002 р.

УДК: 378. 1

В.П. КУРОК, С.В. ІГНАТЕНКО

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Зміни у політичному, економічному, культурному та освітньому житті нашої держави викликали реальну необхідність реалізації нових підходів у справі навчання та виховання шкільної молоді. Активне впровадження та апробація таких підходів у підготовці школярів спрямовані на задоволення соціального замовлення суспільства.

Сільська місцевість в умовах розвитку ринкової економіки, зміни форм власності, господарювання та реформування процесу виробництва дуже гостро відчуває потребу у висококваліфікованих, мобільних, технічно грамотних, всебічно розвинених робітниках. Перш за все, це трактористи-машиністи та водії автомобілів, які є основним робочим класом на селі, що забезпечує функціонування сільськогосподарського виробництва.

ЗМІСТ

Голобородько О.А. Особистісно зорієнтована парадигма та її роль в оновленні морально-виховного процесу	3
Шутяк В.Г. Метод проектів та його використання на уроках трудового навчання в початкових класах	8
Коренева І.М. Система розвитку спостережливості молодших школярів у процесі вивчення природничого матеріалу	12
Єпик О.В. Рушійні сили та закономірності формування моральних цінностей.....	15
Галатюк Ю.М. Методологічні аспекти організації творчої навчальної діяльності з фізики	20
Крайчук О.В. Про розвиток змісту шкільної математичної освіти	25
Панасюк В.Ю. Деякі гігієнічні аспекти організації уроків інформатики з використанням комп'ютера.....	29
Середюк Л.А. Збагачення навчальної та позанавчальної діяльності старшокласників елементами творчості	35
Жигір В.І. Модель змісту підготовки вчителя обслуговуючої праці.....	39
Ігнатенко Г.В., Матющенко Н.Ю. Особливості включення ліворуких дітей до практичної діяльності у процесі трудового навчання.....	44
Перебудова В.І. Залучення учнів 5-7 класів на уроках з обробки тканин до технологічної діяльності	47
Воїтелева Г.О., Ємельяненко Л.І. Вивчення українських національних традицій та ремесел засобами трудового навчання.....	53
Денисюк Н.В. Екологічне виховання учнів на уроках обслуговуючої праці.....	58
Кирильчук Ю. В. Зміст активних методів навчання при вивченні предмету “Основи безпеки життєдіяльності”	61
Павелків О.М. Формування в учнів інтересу до професій сфери економіки та підприємництва	65
Мельник О.В. Диференціація змісту профконсультаційної роботи з школярами в процесі профільного трудового навчання.....	70
Кротова Т.Ф. Педагогічні умови ефективного застосування особистісно-орієнтованого підходу у становленні і розвитку інтересу до музичного виконавства у старшокласників.....	74
Сверлюк Я.В. Міжособистісні умови керування дитячим музичним аматорським колективом.....	80
Янцур М.С. Роль і зміст курсу “Психофізіологічні основи трудової підготовки школярів” у підготовці вчителя трудового навчання.....	83
Курок В.П., Ігнатенко С.В. Деякі аспекти вирішення проблеми спеціальної технічної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання	87
Столінськи З. Підготовка вчителів з техніки до реалізації загальнотехнічного змісту навчання в реформованій системі освіти в Польщі	91
Козяр М.М., Гордійчук І.І., Вовк В.Ф., Лебедюк Є.А. Актуальність самостійної роботи студентів при вивченні інженерної графіки	94
Суховайненко О.М. Розвиток пізнавальної діяльності майбутніх учителів трудового навчання в процесі вивчення технічних дисциплін	99
Матвієнко О.В. Педагогічні аспекти розробки моделі підготовки менеджера інформаційної діяльності.....	102
Петронговський Р.Р. Формування патріотизму шкільного юнацтва засобами мистецтва.....	106
Димченко С.С. Педагогічні особливості формування майбутньої професійної діяльності М.Леонтовича	110
Романчук В. П. Організаційні аспекти профорієнтаційної роботи із старшокласниками.....	116
Столярчук Б.Й., Терлецький М.М. Темброво-динамічні особливості розвитку сучасної духової музики.....	120
Филипчук М.С. Мета і зміст навчально-виховної та творчої роботи в аматорському естрадному музичному колективі.....	128
Орлов В.Ф. Саморозвиток професійної культури вчителя мистецьких дисциплін.....	131
Відомості про авторів	137

Наукове видання**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання
в закладах освіти****Збірник наукових праць****Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету****Випуск 20**

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н. Б.
Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 09.01.2002 р. Підписано до друку 28.02.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 17,32. Обл. вид. арк. 17,93. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 20. — Рівне: РДГУ, 2002. — 140 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки,
дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в
закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів,
учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20